

Kapelionas P. Lapelis su mokiniais Antrojo pasaulinio karo metais prie vilos „Loreta“. Nuotrauka iš Onos Norkutės archyvo

PETRAS LAPELIS

ONA NORKUTĖ

Petras Lapelis – kunigas, Švėkšnos gimnazijos ilgametis kapelionas. Gimė 1889 m. Rokiškio rajone. Baigęs Seinų kunigų seminarijos pirmą kursą, išvyko į JAV ir ten tęsė studijas. 1914 m. buvo įšventintas kunigu, dirbo vikaru, vėliau klebonu. 1927 m. grįžo į Lietuvą ir įsikūrė Švėkšnoje. Čia iki 1944 m. (su kai kuriomis priverstinėmis pertraukomis) dirbo gimnazijos kapelionu, buvo klasės auklėtojas. Jis greitai pelnė švėkšniškių pagarbą ir meilę. Miestelio parko teritorijoje pasistatė namus – vilą „Loreta“ ir čia ilgam įsikūrė. Šis pastatas yra išlikęs iki šiol – tai geltonasis namelis už muziejaus, kurį vyresnieji švėkšniškiai dabar vadina Lapelio namu.

1940 m. Lietuvoje įvedus sovietų valdžią, P. Lapelis, turėdamas valdžios leidimą, liepos mėnesį išvyko į Klaipėdą (tuo metu tik šitaip buvo galima oficialiai pereiti sieną). Tai buvo galima padaryti ir slapta – padedant pasienyje gyvenantiems ūkininkams. P. Lapelis iki karo į Švėkšną nebegrįžo. Tada namą (vilą „Loreta“) savo žinion perėmė karinis dalinys.

1942 m. P. Lapelis grįžo į Švėkšną ir vėl dirbo gimnazijos kapelionu. 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Karui baigiantis, jį suėmė naciai ir kalino koncentracijos stovykloje. Į laisvę išėjo palaužtos sveikatos. Kurį laiką dirbo Vokietijoje, JAV dalinių ir lietuvių pabėgėlių kapelionu, o 1947 m. atvyko į JAV. Tada jis jau sunkiai sirgo. Mirė P. Lapelis 1950 m. liepos 30 dieną. Palaidotas Čikagos šv. Kazimiero kapinėse.

Dar būdamas klieriku, gyvendamas JAV, P. Lapelis redagavo katalikų moksleivių leidinį „Moksleivis“, kuriame Vaidevučio slapyvardžiu spausdino ir savo eilėraščius. Išvertė į lietuvių kalbą komedijas „Medicinos daktaras“, „Pono Felikso apsilankymas“, „Žydas ir Dzūkas“, „Guminiai batai“, „Nuo ausies iki ausies“, „Vieņuolio disputas su rabinu“. Redagavo JAV lietuvių katalikų metraščių. Parašė monografiją apie šv. Kazimierą, rašė straipsnius į katalikiškus leidinius: „Kosmas“, „Tiesos keliai“, „Draugija“.

Parašė ir išleido monografiją „Kristupas Kolumbas“. 1949 m. JAV išleido Nepriklausomybės akto signataro švėkšniškio prelado Kazimiero Šaulio biografiją.

ATSISVEIKINANT

PETRAS LAPELIS

Kaip pasakoj slenka tremties panorama...
Kur būsiu rytoj, kas įvyks – nežinia.
Paklauskit gėlių, kodėl girios taip šlama,
Ką žvaigždės įrašė likimo plane?
Ar grįšiu į mieląjį tėviškės namą,
Ar liksiu gyvent tik miražo sapne?..
Skausminga butis, kaip arimų paukšteliu,
Pravirksta giesmė ir suvirpa širdis –
Vis blaškos ir ieško atgal tiesaus kelio,
O randa bedugnę, audras ir liūtis,
Išvargus suklumpa pavėsy smuikelio,
Be atsako lieka kančios paslaptis.
Kai staugę nutils sūkuriai uragano,
Kai rytmetį naują pasveikins varpai –
Iš ašarų jūros, kančių okeano
Sugrįš į Tėvynę tremtinių pulkai.
O aš? Gal bent dulkės sustingusios mano
Pasveikins trispalvę, iškeltą aukštai.

Rašyta apie 1950 metus

Mykolas MIEŽINIS (MEŽINYS, MEŽETAVIČIUS)

Kunigas, tautinio atgimimo dalyvis. Gimė 1827 m. spalio 11 d. Vaitiekūnuose (Radviliškio r.). Mokėsi Grinkiškio ir Dotnuvos pradinėse mokyklose, Kėdainių progimnazijoje. Baigęs 5 progimnazijos klases, įstojo į Varnių kunigų seminariją, kurią baigė 1850 metais. Kunigavo Latvijos Brunavos ir Šembarko parapijose, vėliau – Lietuvoje (Šėtoje, Kėdainių apskr.). Pritarė 1863 m. sukilimui, rusų valdžios buvo sekamas ir tardomas, nes buvo įtariamas prisidėjęs prie sukilimo. Bendradarbiavo „Aušroje“, rūpinosi lietuviškos spaudos platinimu. 1885 m. „Aušroje“ (Nr. 4/5) išspausdino eilėraščių „Mergelė, mano jauna“ su įžanga. Kunigaudamas Šėtoje, pažeidė tuometinę procesijų organizavimo tvarką – suorganizavo laidotuvių procesiją į parapijos kapines, pasipriešino policijai ir antstoliui. Carinei valdžiai pareikalavus, Žemaičių vyskupo M. Valančiaus nurodymu buvo uždarytas į Raseinių vienuolyną. Čia praleido trejus metus.

M. Miežinis manė, kad vyskupas M. Valančius juo nepasitiki, nevertina jo, yra prieš jį nusistatęs, todėl neskiria jį norimą parapiją. Buvo įsitikinęs, kad ir jį vienuolyną jį uždarė dėl M. Valančiaus nepalankumo. Taip gimė jo keršto planas. 1868 m. M. Miežinis parašė Vilniaus generalgubernatoriui A. Potapovui laišką, informuodamas, kad gali jam asmeniškai pranešti svarbią valstybinę paslaptį. Atvykusiam i vienuolyną A. Potapovui M. Miežinis papasakojo, kad tarp Kauno gubernijos katalikų yra platinamos prieš Vyriausybę nukreiptos knygelės, kurių autorius yra Žemaičių vyskupas M. Valančius. Vyskupas, sužinojęs, kad kunigas jį įskundė, atleido jam. Jis norėjo apsaugoti gabų, lietuvybei atsidavusį kunigą ir perkėlė jį į Klykolių parapiją (Akmenės r.). Kauno gubernatorius M. Miežinį vėl grąžino į vienuolyną. Gyvendamas Kretingos vienuolyne, M. Miežinis parašė lietuviu kalbos gramatiką „Lietuviška gramatika“ (išleista 1886 m.) ir žodyną „Lietuvszkai-latviszkai-lenkiszkairusiszkas žodynas“. Pastarojo neišleido, nes dėl to, kad žodynas buvo parašytas lotyniškėmis raidėmis, iš rusų valdžios negavo leidimo spausdinti, o pakeisti jį „graždanką“ autorius nesutiko. Vėliau jis dar papildė žodyną 2000 patarlių ir mįslių, tada vėl bandė gauti leidimą spausdinti, bet negavo. Tada M. Miežinis ėmė rūpintis, kad žodynas būtų išspausdintas Tilžėje, pas Weyerį, bet ši spaustuvė nebuvo pajėgi atlikti viso jai patikėto darbo ir išspausdino tik vieną spaudos lanką. Spaustuvei žlugus, žuvo ir 4000 rublių, kuriuos kunigas buvo iš anksto sumokėjęs už darbą. Po įvairiausių vargų, kunigui jau mirus, jo sūnėno Mato Miežinio rūpesčiu, žodynas 1894 m. pagaliau buvo išspausdintas.

Išleistas iš vienuolyno M. Miežinis kuni-gavo Šilalėje, Didkiemyje (Šilalės r.), Smalvose (Zarasų r.), Plungėje. Buvo silpnos sveikatos, gyveno Plungės altarijoje, bet dėl „litvomanijos“ ir „chlopomanijos“ greitai susipyko su kunigaikščiu Mykolu Oginskiu ir persikėlė gyventi į Švėkšną. Tai buvo paskutinioji jo parapija.

Kunigas M. Miežinis mirė 1888 m. lapkričio 12 d. Švėkšnoje. Palaidotas miestelio kapinėse. Ant jo antkapinio paminklo yra įdomus užrašas:

„Viengenti, pre szito kapo atėjės
Atmink, kad cze gul musu geradėjis
Kurs DIEVA ir brolus sava milėjo
Ir meile tą kitems jis pažadėjo.“

Kunigas Mykolas Miežinis (1826–1888) ir jo kapas Švėkšnos kapinėse. Danutės Mukienės nuotrauka, 2008 m.

MERGELE MANO JAUNA¹

KUNIGAS MYKOLAS MIEŽINIS

Szitą dainą lietuviszkoje ir latviszkoje kalboje czion patalpiname noredami parodyti aiskujį davadą sangiminystės Lietuviu su Latveis. Ji teprimena kožnam tikram Lietuviui, kad Latvei musu brolei yra buvę ir dar tebėra.

– Mergele mano, jauna,
Kur guli tamsioj naktelėj?
– Augsztam, naujam svirmelyje,
Margoj matuszes lovelėj.
– Mergele mano jauna,
Ar gali manę priimti?
– Bernyti, mano brolyti,
Negaliu tamstos priimti:
Turiu dureles girgzdanczias,
Svirno raktelius skambanczias.
– Mergele mano jauna,
Asz tave jauną mokisiu:
Pakelk dureles, negirgzdes,
Suimk raktelius, neskambės.
– Berneli, mano brolyti,
Suprantu tavo žodelius:
Tu nori mane apgauti
Ir vainikėlį nutraukti
Ir į aszaras įmesti.
Tai tav jau, szelmi, paszėlti,
Ne manę jauną vilioti.

– Meitin'a manna jauna,
Ur gulli tams'chu naks'nin'u?
– Es gullu tehva klehtin'a,
– Mathes raiba gultin'a,
Meitin'a manna jauna,
Vai varri manai pee-eemti!
– Puis'iti, mana brahliti,
– Nevarru tevi pee-eemti:
Turru durtin'as ta'chiks'tos'chas
Ir ats'ledsin'as s'kannos'chas.
– Meitin'a manna jauna,
Es tevi jaunū pamahzis'chu:
Pazelldurtin'as tschiks'tos'chas
Ir ats'ledsin'as s'kannos'chas.
– Puis'iti, manna brahliti,
S'aprohtu tavus wahrdin'us:
Tu gribbi manni peevilti.
Ir vainadsin'u non'emti
Ir as' a'saras eemes'ti.
Tad tev jau, s'chkelmi, pasus'ti,
Ne manni jaunū peewilti.

¹ Kalba ir gramatika netaisyta.